

УДК 376

Ірина Малишевська

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ КОРЕКЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У процесі демократизації нашого суспільства широким спектром розгортаються ідеї гуманізації освіти і пріоритетів особистості. Гуманістична філософія розбудови української освітньої галузі потребує розв'язання актуальних завдань щодо осмислення й пізнання нових педагогічних реалій, створення нової філософії освіти, відкритої до прагнень людини, її життєвого й духовного світу. На таких засадах має формуватися нова педагогіка, центром якої є дитина з її потребами, можливостями, потенціалом.

На сучасному етапі розвитку України відкриваються перспективні зміни у системі корекційної освіти, пов'язані з особливим ставленням до дітей з вадами психофізичного розвитку, розв'язанням завдань їх соціалізації та інтеграції в соціум. Освіта для дітей з особливими потребами ґрунтується на принципах виваженої педагогіки, яка передбачає, що відмінності між людьми є природним явищем і навчання потрібно відповідним чином адаптувати до потреб дітей. Це, у свою чергу, вимагає вдосконалення системи корекційної освіти, її форм, змісту шляхом впровадження корекційно-педагогічних технологій, які б сприяли всебічному розвитку особистості з обмеженими психофізичними можливостями.

Різним аспектам впровадження ефективних методів, технік, методик корекційної роботи з дітьми з особливими потребами присвячені наукові дослідження В. Бондаря, В. Засенка, А. Колупаєвої, С. Миронової, Н. Пахомової, Т. Сак, В. Синьова, Є. Соботович, В. Тарасун, В. Тищенко, Л. Фомічової, О. Хохліної, М. Шеремет та ін.

Реформування корекційної освіти в Україні, оновлення її змісту, потреба у впровадженні корекційно-педагогічних технологій навчання дітей з особливими потребами, недостатній рівень дослідженості проблеми та винятково важливе значення її розв'язання спонукали нас до ретельного вивчення цього питання.

У статті дається визначення змісту понять «педагогічна технологія», «корекційна технологія». Також теоретично обґрунтовується впровадження педагогічних технологій у навчально-виховний процес системи корекційної освіти дітей з психофізичними вадами.

Надання освіти пріоритетності та випереджувального характеру розвитку вимагає оновлення підходів до технологій навчання, форм, методів і змісту освіти, що забезпечують всебічний розвиток особистості.

Проблема удосконалення освіти на засадах впровадження нових педагогічних технологій посідає чинне місце в законодавчих документах: в Законі України «Про освіту», «Про інноваційну діяльність», Державній національній програмі «Освіта», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Державному стандарті спеціальної початкової школи та ін.

Прагнення педагогів до удосконалення навчально-виховного процесу призвело до створення і подальшого урізноманітнення педагогічних технологій. Термін «педагогічна технологія» набув поширеного вживання наприкінці 80-х на початку 90-х років минулого століття і наразі став одним із найбільш популярних і дискусійних у педагогічних колах.

Звертаючись до витоків поняття «технологія», зазначимо, що воно походить від грецького *techne* – мистецтво, майстерність і *logos* – наука, закон. Тобто поняття «технологія» можна перекласти як «наука про майстерність».

Наукові пошуки у напрямку оптимізації та вдосконалення організації навчально-виховного процесу на різних рівнях освіти свідчать про суттєву трансформацію терміну «педагогічна технологія». Поширення поняття «педагогічна технологія» призвело до появи великої кількості його формулювань, залежно від того, як автори уявляють структуру і складові навчально-виховного процесу.

Л. Лук'яною проаналізовано тлумачення поняття «педагогічна технологія» сучасними науковцями, які розглядають досліджувану дефініцію як сукупність прийомів і методів, як моделі навчання, як алгоритм процесу досягнення запланованого результату, як сукупність знань про способи і засоби організації навчальної діяльності, які призводять до якісних змін особистості і досягнення заданих результатів, як систему дій педагога, спрямовану на вирішення педагогічних завдань, як принципи та моделі навчання тощо [6].

Аналіз [6] дозволяє виокремити основні характерні елементи та ознаки педагогічної технології (рис. 1).

За визначенням В. Серікова, технологія навчання – це законодавдповідна педагогічна діяльність, яка реалізує науково обґрунтований проект дидактичного процесу і якій притаманний вищий ступінь ефективності, надійності та гарантованості результату, ніж традиційним способам навчання [8]. Б. Гершунський [4] зазначає, що педагогічна технологія є не тільки інформаційною, комп'ютерною, вона покликана розв'язувати цільові, змістово-процесуальні і контрольо-оцінювальні (результативні) педагогічні проблеми: структурування і конкретизацію цілей педагогічного процесу, перетворення системи наукових знань у зміст освіти, навчальний матеріал тощо.

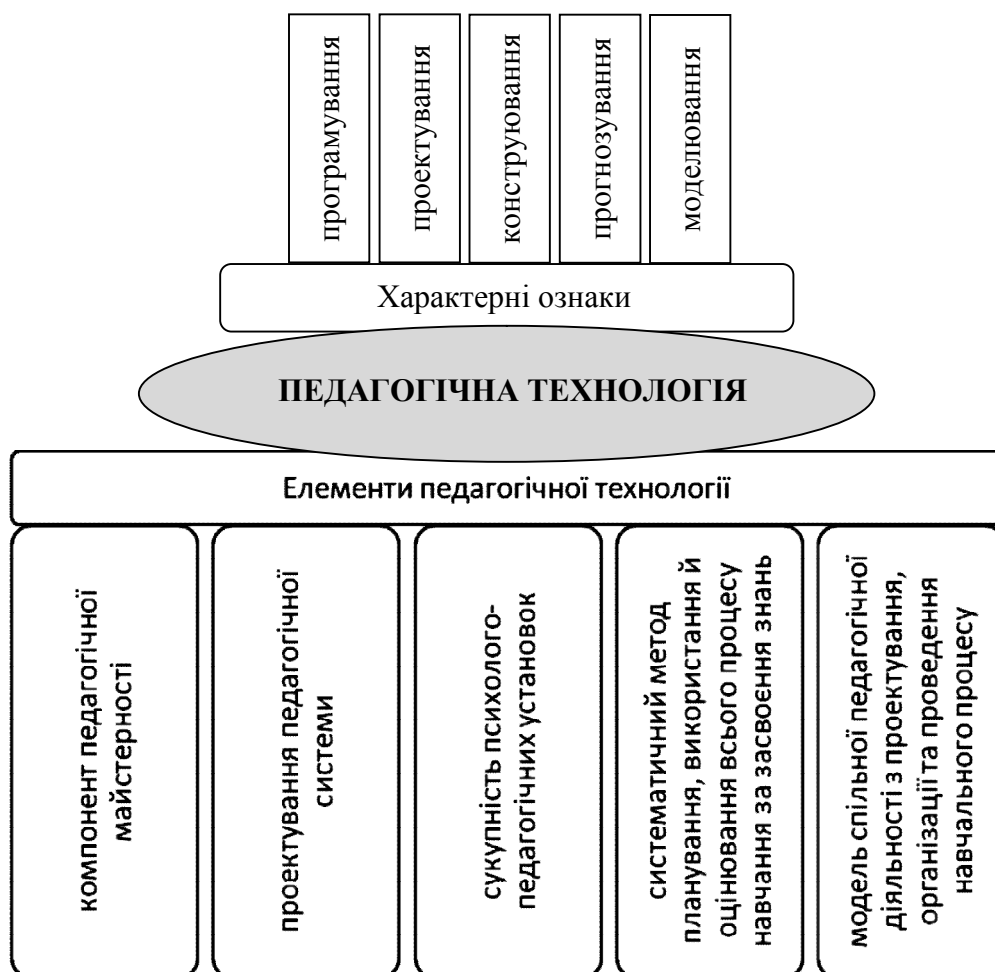

Рис. 1. Тракткування поняття «педагогічна технологія» сучасними науковцями

Педагогічна технологія – це науково обґрунтована педагогічна (дидактична) система, яка гарантує досягнення певної навчальної мети через чітко визначену послідовність дій, спроектованих на розв’язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат [9].

Регулятивний вплив педагогічних технологій, як вважає В. Беляєв [2], полягає у спонуканні знаходити нові регулятивні чинники результативності діяльності; мобілізувати кращі досягнення науки і досвіду для досягнення очікуваного результату; будувати діяльність на інтенсивній основі; приділяти більше уваги прогнозуванню і проектуванню діяльності.

Отже, у загальнонауковому сенсі педагогічну технологію можна визначити як сукупність засобів впливу, спрямованих на досягнення конкретного результату через формування й розвиток певного стану чи якості суб’єкта, які відбуваються під час навчального процесу.

Загальними характеристиками педагогічної технології є:

- процесуальність і алгоритмічність;

- відтворення способів реалізації конкретного складного педагогічного процесу шляхом роздрібнення його на систему послідовних, взаємопов'язаних етапів, спрямованих на високу ефективність досягнення дидактичної мети;
- обумовленість її властивостей відповідними принципами, метою і змістом;
- зв'язок теорії і практики;
- головним її компонентом є педагогічний процес, а стрижнем виступають педагогічні цілі;
- сукупність методів зміни стану суб'єкта навчання;
- інтенсифікація навчального процесу з наперед визначеним кінцевим результатом.

За визначенням І. Зязюна, педагогічна технологія – це сфера знання, яка включає методи, засоби навчання і теорію їх використання для досягнення цілей освіти [5]. Поняття «педагогічна технологія» вміщує матеріально-технічне і правове забезпечення навчально-виховного процесу, просторово-часові фактори, методи, засоби і форми роботи, педагогічну майстерність усіх учасників виховного процесу, набір обов'язкових видів діяльності, що виконує кожен учень [1]. Це система найбільш раціональних способів досягнення поставленої педагогічної мети, наукова організація навчально-виховного процесу, що визначає найбільш раціональні й ефективні способи досягнення кінцевих освітньо-культурних цілей. Отже, з одного боку, вона визначає зміст і спосіб діяльності, а з іншого – вона пов'язана з системою засобів, методів, організаційних форм, які цю діяльність як реалізують, так і контролюють. Для педагогічної технології притаманна ще й третя сторона – емоційно-ціннісне ставлення суб'єктів навчального процесу до виконуваної ними діяльності.

В. Безпалько зазначає, що будь-яка дидактична задача розв'язується за допомогою адекватної технології навчання, цілісність якої забезпечується взаємопов'язаними компонентами: організаційної форми, дидактичного процесу і кваліфікації вчителя [3].

Аналізуючи тезу науковця з позиції технологічного підходу, можна погодитися, що будь-який технологічний процес – це чітко визначений алгоритм, що має формально виконуватися його суб'єктами. Однак, на нашу думку, щодо педагогічної технології, метою якої є підвищення ефективності процесу навчання, варто наголосити роль вчителя в цьому процесі. Адже саме майстерність вчителя об'єднує основні принципи й компоненти методичної системи навчання, враховує особливості матеріально-технічної бази й особистісні цінності й прагнення учня і через спільну педагогічну діяльність йде до кінцевої мети – всебічно розвинена особистість учня. Ми поділяємо точку зору С. Сисоєвої щодо гуманізаційного контексту педагогічної технології, який, на думку вченої,

визначається послідовністю розгортання педагогічної діяльності, спрямованої не тільки на досягнення освітньої мети, а й всебічний розвиток особистості [6].

Удосконалення корекційно-педагогічної роботи з дітьми із порушеннями психофізичного розвитку вимагає впровадження корекційних педагогічних технологій у систему корекційної освіти. Так, В. Синьов, А. Шевцов вважають, що у рамках корекційної педагогіки необхідно впроваджувати такі новітні технології навчання та форми організації освітнього процесу, які б сприяли підвищенню його ефективності. А. Ільченко зауважує, що організація навчально-виховного процесу у спеціальній школі має здійснюватися на основі нових підходів, які б створили умови для повноцінного розвитку дитини з обмеженими можливостями.

Поглиблення тенденції диференціації корекційної освіти, реалізація принципу варіативності спонукає педагогів спеціальних навчально-виховних закладів до розроблення нових корекційних педагогічних технологій, які сприятимуть якісній корекційній роботі з дітьми з особливими потребами.

Як зазначає Н. Пахомова, корекційна технологія – це модель системи дій дефектолога і дитини, які необхідно виконувати в ході оптимально організованого корекційного процесу з метою одержання високого рівня особистісного психофізичного розвитку, успішної адаптації до умов життя та соціалізації [7]. Науковець виділяє головні напрями реалізації корекційних технологій: розробка інтенсивних корекційних методів навчання, навчальних дисциплін і програм; науково-методичне забезпечення корекційного процесу; комплексні діагностичні методики, тести, опитувальники; методики соціально-психологічної оцінки.

Корекційна технологія – це спеціально обумовлена педагогічна система, яка гарантує досягнення певної корекційної мети та кінцевого результату, використовуючи різноманітні корекційні методи та форми навчання, створюючи спеціальне дидактичне середовище, враховуючи індивідуальні особливості дітей з обмеженими психофізичними можливостями.

Отже, впровадження новітніх корекційних педагогічних технологій у навчально-виховних процес дітей з особливими потребами визначаємо як реальну необхідність, зумовлену сучасним реформуванням корекційної системи освіти в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаров Ю. П. Искусство воспитывать : книга для учителя / Ю. П. Азаров. – М. : Просвещение, 1985. – 448 с.
2. Беляев В. И. Принцип природосообразности и культуросообразности в социально-педагогической деятельности / В. И. Беляев // Весник

- экологического образования в России. – 2003. – № 4. – С. 17–19.
3. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
 4. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века : учебное пособие для самообразования / Б. С. Гершунский. – М. : Педагогическое общество России, 2002. – 512 с.
 5. Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні / І. А. Зязюн // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – № 1. – С. 10–34.
 6. Лук'янова Л. Б. Екологічна освіта у професійно-технічних навчальних закладах: теоретичний і практичний аспекти : монографія / Л. Б. Лук'янова. – К. : Міленіум, 2006. – 252 с.
 7. Пахомова Н. Г. Методологічні основи та структурні компоненти педагогічних технологій корекційної роботи / Н. Г. Пахомова // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Вип. XV. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – С. 81–85.
 8. Суриков В. В. Образование и личность. Теория и практика проектирования образовательных систем / В. В. Сериков. – М. : Логос, 1999. – 272 с.
 9. Сходинки творчості. Методика ТРВЗ в початковій школі / автори-упорядники: О. В. Лесіна, В. П. Телячук. – Х. : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. – 112 с.